

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru,

Odboru regija i Europskoj investicijskoj banci – Čist planet za sve – Europska strateška dugoročna vizija za prosperitetno, moderno, konkurentno i klimatski neutralno gospodarstvo

(COM(2018) 773 final)

(2019/C 282/09)

Izvjestitelj: **Pierre Jean COULON (FR/II)**

Suizvjestitelj: **Stefan BACK (SE/I)**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 17.6.2019.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša Stručna skupina za promet, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	20.6.2019.
Plenarno zasjedanje br.:	544
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	152/1/1

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO se slaže da će globalno zagrijavanje od 2° C do kojeg bi došlo ubrzo nakon 2060. (što premašuje maksimalnu razinu određenu Pariškim sporazumom) imati ozbiljne negativne posljedice po gospodarstvo i uvjete života u Europi. EGSO stoga snažno podupire cilj da gospodarstvo EU-a do 2050. postane klimatski neutralno na socijalno pravedan i učinkovit način. Takav je prijelaz moguć i koristan za Europu.

1.2. Stoga je potrebno hitno poduzeti klimatske mjere. EGSO podržava opće prioritete iznesene u Komunikaciji Europske komisije. EGSO poziva države članice da podupru cilj da gospodarstvo EU-a do 2050. postane klimatski neutralno. EGSO poziva poduzeća, sindikate, nevladine organizacije te nacionalna gospodarska i socijalna vijeća u Europskoj uniji da podrže taj cilj.

1.3. EGSO pozdravlja činjenicu da se od provedbe već odlučениh mjera očekuju dobri rezultati. Naime, očekuje se da će se emisije stakleničkih plinova do 2030. godine smanjiti za 45 % (što nadilazi smanjenje od 40 % na koje se EU obvezao u okviru Pariškog sporazuma), a do 2050. za 60 %.

1.4. Iako to nije dovoljno za ostvarenje klimatski neutralnog društva do 2050., EGSO smatra da rezultati za koje se očekuje da će se u sklopu već odlučениh mjera postići do 2030. godine pokazuju da nove mjere moraju u obzir uzeti potrebu predvidljivosti kako bi se omogućilo dobro planiranje i izbjegao gubitak vrijednosti imovine. EGSO stoga ukazuje da poduzećima, a naročito MSP-ovima, treba slati jasne i pravovremene signale.

1.5. Iz istih razloga EGSO smatra da hitno treba osmisliti strategiju za razdoblje nakon 2030. kako bi se do 2050. godine ostvario prijelaz na klimatski neutralno društvo.

1.6. EGSO naglašava da za prijelaz na klimatski neutralno društvo treba zauzeti konkurentan, socijalno pravedan i multilateralan pristup i uspostaviti odgovarajuće instrumente kojima se može postići potpuna uključenost i prihvaćenost civilnog društva, uključujući građane, poduzeća i organizacije. To uključuje osmišljavanje i provedbu sustava za određivanje cijena ugljika, pri čemu treba uzimati u obzir njegove učinke na poduzeća i građane.

1.7. EGSO naglašava važnost mjera koje se poduzimaju na lokalnoj i regionalnoj razini te važnost potpunog uključivanja lokalnih i regionalnih vlasti.

1.8. EGSO naglašava važnost kružnog gospodarstva, biogospodarstva, digitalizacije i ekonomije dijeljenja kao ključnih čimbenika koji pridonose poboljšanju resursne učinkovitosti i smanjenju emisija.

1.9. EGSO podsjeća na činjenicu da je mobilnost od presudne važnosti za funkcioniranje unutarnjeg tržišta EU-a, što je prepoznato u Komunikaciji, te naglašava da treba pronaći rješenja za smanjenje ugljičnog otiska sektora mobilnosti, uključujući i zrakoplovstvo, a da se pritom ne ugrozi značaj mobilnosti za cjelokupno gospodarstvo, društvo, građane i poduzeća Europske unije.

1.10. EGSO se slaže da struju treba proizvoditi iz dostupnih i uskoro dostupnih izvora s nultom stopom emisija. Međusobna povezanost mreža, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom ključni su za osiguravanje opskrbe električnom energijom koja se sve više stvara iz obnovljivih izvora.

1.11. Rano planiranje i rano postavljanje ciljeva važni su za sigurnost planiranja u poduzećima, poticanje istraživanja i razvoja te osiguravanje povoljnih uvjeta kako bi se Europi (uključujući europsku industriju i poduzetništvo općenito) omogućilo da iskoristi svoj položaj predvodnice i ostane konkurentna. U tom kontekstu EGSO ističe važnost razvijanja odnosa s trećim zemljama jer se na taj način više zemalja može uključiti u proaktivnu klimatsku strategiju, mogu se osigurati i jednaki uvjeti za europsku industriju, a može se utjecati i na uspostavu standarda.

1.12. Od ključne važnosti za provedbu planirane strategije je financiranje. EGSO stoga ponavlja svoju preporuku da se za poticanje istraživanja, razvoja i primjene u industriji osiguraju odgovarajuća proračunska sredstva.

1.13. EGSO ističe da je jedno od ključnih pitanja financiranje, koje nije samo pitanje javnih sredstava, te da je stoga važno promicati mehanizme kojima se potiču ekološka ulaganja.

1.14. EGSO ističe da do prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo neće doći bez dalekosežnih istraživanja i inovacija. Za prijelaz su potrebne različite inovacije, među ostalim u području novih ponašanja, poslovnih modela, društvenih normi, procesa, tehnika, marketinga i tehnologija.

1.15. EGSO ističe važnu ulogu bioenergije u kontekstu hvatanja i skladištenja ugljika, kao i prirodnih ponora ugljika poput šuma i mnogih poljoprivrednih praksi koje vežu ugljik, npr. travnjaci, pašnjaci, tresetišta itd. Održivo gospodarenje šumama i korištenje potencijala poljoprivrednog zemljišta za sekvencijalnu ulaganja ugljika dio su rješenja.

1.16. EGSO napominje da udio Europe u svjetskom stanovništvu iznosi oko 7 %, u svjetskom BDP-u 20 %, a u svjetskim visokokvalitetnim znanstvenim publikacijama 30 %. Budući da je prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo poduhvat koji se u okviru borbe protiv klimatskih promjena mora odvijati na svjetskoj razini, EGSO vjeruje da će EU postići najveći učinak ako ostatku svijeta dokaže da se on može postići i da je pozitivan za društvo. Preobrazbom 100 europskih gradova u klimatski neutralne gradove do 2030. godine, dokazalo bi se da prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo može postati stvarnost i poboljšati kvalitetu života.

1.17. EGSO smatra da je Europi – želi li osigurati da u tranziciji nitko ne bude zapostavljen – potreban socijalni pakt za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo o kojem bi se usuglasili EU, države članice, regije, gradovi, socijalni partneri i organizirano civilno društvo. U tu bi svrhu trebalo na prikladan način osmisliti i financirati Europski socijalni fond i Europski fond za prilagodbu globalizaciji. Prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo pruža priliku da se iskorijeni energetska siromaštvo, unaprijedi kvaliteta života, otvore nova radna mjesta, poveća društvena uključenost i svim Europljanima osigura jednak pristup osnovnim energetskim uslugama.

1.18. EGSO poziva Europski parlament da uspostavi neovisni Odbor EU-a za klimatske promjene čiji bi zadatak bio iznositi znanstveno utemeljene procjene i političke preporuke. EGSO poziva države članice u kojima slični odbori još ne postoje da ih uspostave na nacionalnoj razini i da osiguraju da dotični odbori izvješćuju nacionalne parlamente i nacionalne gospodarske i socijalne odbore, vodeći računa o nacionalnim posebnostima.

1.19. EGSO još jednom ističe da je hitno potrebno uspostaviti učinkovit dijalog kako bi mogao na koristan način doprinijeti strategiji koja bi trebala biti oblikovana i predstavljena u razdoblju do 2020. godine te je u potpunosti prihvatiti i podržati. EGSO stoga predlaže da uspostavljanje trajnog dijaloga s građanima postane obavezni dio pripreme svih političkih odluka i relevantnih zakonodavnih inicijativa na europskoj, nacionalnoj i podnacionalnoj razini. Doprinos dijalogu i način na koji se taj doprinos uzima u obzir trebaju biti javno vidljivi. Vidljivost dijaloga postići će se ako za njega budu odgovorni povjerenici.

2. Opće napomene

2.1. EGSO smatra da klimatske promjene ozbiljno ugrožavaju društvo. Prosječne temperature u svijetu mogle bi se ubrzo nakon 2060. godine povećati za 2° C (što znatno premašuje maksimalnu razinu iz Pariškog sporazuma), što će imati ozbiljne negativne posljedice po svjetsko gospodarstvo i uvjete života u cijelom svijetu. Kao što je naglašeno u izvješću IPCC-a iz 2018. (1) i Komunikaciji Europske komisije „Čist planet za sve“ (COM(2018) 773) (dalje u tekstu: Komunikacija), mora postojati svijest da planet i Europljane treba hitno zaštititi od klimatskih promjena.

2.2. EGSO ističe da je prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo skup, ali da je skupo i nepoduzimanje nikakvih mjera. Prema Komunikaciji, elementarne nepogode su u 2017. godini oštetile gospodarstvo za rekordnih 283 milijarde eura, a štete zbog riječnih poplava u Europi mogle bi dosegnuti 112 milijardi eura godišnje.

2.3. EGSO snažno podržava cilj da EU na troškovno učinkovit način i putem društveno pravedne tranzicije do 2050. postane klimatski neutralno gospodarstvo, odnosno da postigne nultu neto stopu emisija stakleničkih plinova. Kao što je pokazala Komunikacija, takav prijelaz ne samo da je moguć i koristan već je i u skladu s globalnim obvezama koje je EU preuzeo u okviru Pariškog sporazuma i UN-ovih ciljeva održivog razvoja.

2.4. EGSO pozdravlja činjenicu da se paketom mjera „Čista energija za sve Europljane“ energetske ciljevi EU-a do 2030. povećavaju i za obnovljive izvore energije (s 27 % na 32 %) i za energetske učinkovitost (s 27 % na 32,5 %). Prema Komunikaciji, to će do 2030. godine dovesti do smanjenja emisija stakleničkih plinova za 45 %, što premašuje obvezu smanjenja od 40 % koju je EU preuzeo u okviru Pariškog sporazuma, i očekivano smanjenje od 60 % do 2050. Time se do 2050. neće postići klimatska neutralnost. EGSO se stoga slaže da je vizija gospodarske i društvene preobrazbe predstavljena u Komunikaciji prijeko potrebna.

2.5. EGSO istodobno naglašava da je predvidljivost važna za lakše planiranje i izbjegavanje gubitka vrijednosti imovine. EGSO cijeni izjavu iz Komunikacije da trenutačno ne postoji namjera uvođenja novih politika ni revidiranja ciljnih vrijednosti određenih za 2030. godinu te ističe važnost jasnih i pravodobnih signala upućenih poduzećima, a posebno MSP-ovima.

2.6. EGSO se slaže s tim da ostvarivanje cilja klimatske neutralnosti iziskuje određene strukturne promjene u svim područjima društva. Budući da će te promjene utjecati na sve građane, poduzeća i subjekte, od ključne je važnosti da se civilno društvo potpuno uključi i angažira te da mu se stave na raspolaganje odgovarajući alati za utjecanje na mjere potrebne za ostvarenje cilja klimatske neutralnosti. EGSO također podsjeća da se pri dugoročnom planiranju mora voditi računa o prilagodbi klimatskim promjenama jer je to ključno za osiguravanje društvenog i gospodarskog razvoja.

2.7. EGSO naglašava da je važno hitno pojačati djelovanje EU-a i preuzeti vodstvo kako bi se mogle iskoristiti prednosti predvodnika.

2.8. EGSO prima na znanje definicije sedam „glavnih strateških elemenata“ koji ukazuju na područja u kojima treba poduzeti mjere i uvesti poticajni okvir.

(1) Posebno izvješće IPCC-a (UN-ov Međuvladin panel o klimatskim promjenama) usvojeno u listopadu 2018.

2.9. EGSO podržava pristup koji se sastoji od utvrđivanja 12 općih prioriteta kojima se treba voditi u postizanju cilja nulte stope emisija, a naročito prima na znanje izjavu da će države članice, poduzeća i građani moći odabrati scenarije i prilagoditi ih nacionalnim okolnostima kako bi postigli dalekosežnu društvenu i gospodarsku preobrazbu koja će utjecati na sve gospodarske sektore.

2.10. EGSO posebno ističe važnost rasprava na nacionalnoj i podnacionalnoj razini te na razini dionika i građana kao važnog sredstva za demokratsko zajedničko osmišljavanje različitih mjera usmjerenih na promicanje prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo, uključujući promjene ponašanja. Te će rasprave pomoći da se utvrde mjere koje mogu dobiti podršku javnosti i uključiti civilno društvo i građane, u skladu s nacionalnim posebnostima.

2.11. EGSO izražava žaljenje jer nije jasno hoće li i u kojoj mjeri državama članicama biti dopušteno da provedbene mjere prilagode svojim konkretnim situacijama. Bilo bi vrlo korisno to pitanje razjasniti tijekom planiranog savjetovanja. Provedba Uredbe o upravljanju energetskom unijom u tom će smislu predstavljati test.

2.12. EGSO skreće pozornost na činjenicu da je Komisija ili već riješila ili trenutačno radi na rješavanju većine pitanja navedenih u općim prioritetima i da je EGSO podržao te inicijative i iznio prijedloge kao što je stvaranje foruma za uspostavljanje kontakata i naglašavanje važnosti društvenih aspekata i upravljanja.

2.13. EGSO podržava te prioritete i naglašava da se oni moraju smatrati sastavnim dijelom jedinstvenog paketa. EGSO posebno naglašava važnost financiranja, uloge građana, proizvođača-potrošača i potrošača te društvenih aspekata jer valja osigurati da nitko ne bude zapostavljen. Građane se može potaknuti na pozitivan angažman ako im se omogući sudjelovanje u gospodarskoj koristi energetske tranzicije. To bi, primjerice, obuhvaćalo aktivno promicanje zajedničkog vlasništva decentraliziranih postrojenja za proizvodnju obnovljive energije, primjerice sunca i vjetra. Ključno je osigurati prihvaćenost svakog opterećenja koje proizlazi, na primjer, iz određivanja cijena ugljika.

2.14. EGSO ponovno ističe važnost uspostavljanja i poboljšavanja kontakata između uprave i nedržavnih aktera i upućuje na svoje prijedloge o stvaranju koalicije između politike, tijela vlasti i civilnog društva ⁽²⁾.

3. Potreba za istinskom krovnom industrijskom politikom EU-a za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo, koju podupiru ambiciozno istraživanje i inovacije, socijalni pakt i demokracija

3.1. Napomene o 12 prioriteta

3.1.1. EGSO prepoznaje da su energetska učinkovitost i obnovljivi izvori od ključne važnosti za potpunu dekarbonizaciju Europe. To su već isprobana rješenja.

3.1.2. Električna energija kao pokretač dekarbonizacije ima znatan potencijal u nekoliko područja, među ostalim u području grijanja i hlađenja (uključujući toplinske crpke, centralizirano grijanje i centralizirano hlađenje), e-goriva i elektromobilnosti. EGSO napominje da 55 % električne energije u Europskoj uniji već potječe iz izvora s nultim emisijama ugljika (tj. 25 % iz nuklearnih izvora, 30 % iz vjetra, vode, sunca i drugih obnovljivih izvora energije) i slaže se s tvrdnjom iz Komunikacije da se električna energija mora u što većoj mjeri proizvoditi iz čistih, klimatski neutralnih izvora s nultom stopom emisija.

3.1.3. EGSO snažno podržava razvoj decentralizirane proizvodnje obnovljive energije, na primjer u okviru energetskih zadruga i proizvođača-potrošača. ⁽³⁾ Jedno od važnih obilježja budućnosti bit će razvoj pametnih i fleksibilnih digitaliziranih sustava za upravljanje ponudom i potražnjom u decentraliziranom elektroenergetskom sustavu koji se temelji na obnovljivim izvorima energije i u kojem je uloga proizvođača-potrošača jedan od glavnih elemenata. Skladištenje energije također je ključno za opsežno uvođenje obnovljivih izvora energije zbog razlika u dnevnim i godišnjim razinama proizvodnje.

⁽²⁾ Mišljenja EGSO-a „Stvaranje koalicije civilnog društva i podnacionalnih vlasti radi ispunjavanja obveza proizašlih iz Pariškog sporazuma” (SL 2016., C389, str. 20.) i „Poticanje klimatskih mjera nedržavnih aktera” (SL C 227, 28.6.2018., str. 35.).

⁽³⁾ Mišljenje EGSO-a o reviziji Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL C 246, 28.7.2017., str. 55.).

3.1.4. EGSO podržava razvoj čiste mobilnosti koja će se postići zahvaljujući alternativnim vrstama prijevoza (što uključuje javni prijevoz), alternativnim pogonskim sustavima za sve vrste prijevoza (uključujući električnu energiju i održivi vodik, plin i biogoriva, pored ostalog i za teška cestovna vozila, brodove i zrakoplove) te većoj učinkovitosti koja će se postići primjenom digitalizacije, elektrifikacije i sustava suradnje. Time se omogućuje bolji i učinkovitiji prometni sustav s manjim utjecajem na okoliš. Stoga poziva na izradu nove Bijele knjige o prometnoj politici koja bi zamijenila postojeću. EGSO ukazuje na ograničene ciljeve smanjenja emisija stakleničkih plinova u sektorima izvan sustava za trgovanje emisijskim jedinicama, uključujući promet, koje je dogovorilo Europsko vijeće u listopadu 2014. ⁽⁴⁾ Porezi i davanja, uključujući internalizaciju vanjskih troškova, trebali bi se upotrebljavati kao poticaji za veću učinkovitost i biti prihvatljivi onima na koje se odnose, a ne bi smjeli povećati ukupnu razinu oporezivanja.

3.1.5. EGSO se slaže da su konkurentna industrija EU-a i kružno gospodarstvo važni za smanjenje emisija stakleničkih plinova, što uključuje prijelaz na alternativna goriva te hvatanje i uporabu ugljika. EGSO smatra da bi se industrija 4.0, digitalizacija i razvoj ekonomije suradnje trebalo jasno istaknuti kao ključne mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti i smanjenje emisija. ⁽⁵⁾ Naglašava da je kružno gospodarstvo ključni instrument za ublažavanje klimatskih promjena i prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo. Strategijama kružnog gospodarstva, kao što su mjere za smanjenje uporabe neobrađenih materijala, povećanje uporabe postojećih sredstava i smanjenje proizvodnje otpada, znatno će se doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i izgradnji klimatski neutralnog gospodarstva. ⁽⁶⁾

3.1.6. Promicanje održivih prehrambenih sustava ublažit će emisije stakleničkih plinova, među ostalim zaštitom i stvaranjem većeg broja ponora ugljika. EGSO ponavlja svoj stav da se učinak prehrambenih sustava na okoliš može smanjiti poticanjem prehrane jednostavnim hranjivim tvarima ⁽⁷⁾ te sezonske proizvodnje i konzumacije hrane. Lance distribucije hrane treba skratiti, a količinu ambalaze smanjiti.

3.1.7. Europska industrija dokazala je da je sposobna razvijati alternativna rješenja u području čiste energije. Još je uvijek u vodećem položaju u ključnim sektorima poput vjetrenjača, ali je u drugima izgubila prednost, primjerice u sektoru proizvodnje solarnih panela, koji više nije u njezinim rukama, djelomično i zbog loših odluka nacionalnih vlada o pitanjima od javnog interesa. U Europi je trenutno smješteno tek oko 1 % svjetske proizvodnje litijskih baterija. U želji da se ta pogreška ne ponovi u novim sektorima, EGSO pozdravlja inicijative poput akcijskog plana za promicanje baterijske industrije u EU-u i konkretizacije planova za provedbu Europskog saveza za baterije, uključujući razvoj nove tehnologije. ⁽⁸⁾

3.1.8. EGSO skreće pozornost na to da je važno utvrditi standarde za međunarodne forume u kojima EU može preuzeti vodeću ulogu i na konkurentnu prednost koju to sa sobom donosi.

3.1.9. EGSO se slaže da je važno uključiti druga velika i nova gospodarstva i tako stvoriti pozitivan zamah. U tom kontekstu ističe da je važno osigurati pravedno tržišno natjecanje i jednake uvjete u odnosu na treće zemlje. Očuvanje konkurentnosti mora biti važan element u donošenju svih relevantnih političkih odluka.

3.1.10. EGSO naglašava nužnost ulaganja i suradnje u prekograničnom i međusektorskom planiranju jer je to potrebno za provedbu pametnih mreža, uključujući pametna brojlila i postrojenja za skladište energije, koje su temeljni preduvjet za učinkovitu provedbu postojećih i budućih planova za mreže i za rješavanje problema oscilacija u proizvodnji alternativne energije.

3.1.11. EGSO napominje da je hvatanje i skladištenje ugljika navedeno kao sedmi strateški element i da je, barem zasada, i dalje ključno za ostvarivanje klimatski neutralnog društva do 2050., osobito uz pomoć bionenergije dobivene hvatanjem i skladištenjem ugljika. Ukazuje na činjenicu da je Europski revizorski sud u svojoj analizi utvrdio da u okviru postojećih EU-ovih instrumenata za financiranje osmišljenih za poticanje hvatanja i skladištenja ugljika, na primjer programa NER 300, „nije ostvaren nijedan uspješan projekt hvatanja i skladištenja ugljika”. Stoga je prilično neizvjesno je li hvatanje i skladištenje ugljika uopće tehnološki izvedivo, a mala je i vjerojatnost da će ga javnost poduprijeti.

⁽⁴⁾ Zaključci Europskog vijeća, 23. – 24.10.2014., EUCO 169/14, točke I 2.1., 2.2., 2.10.–2.13.

⁽⁵⁾ Mišljenje EGSO-a „Ulaganje u pametnu, inovativnu i održivu industriju – Obnovljena strategija industrijske politike EU-a” (SL C 227, 28.6.2018., str. 70.), „Strateški razvoj industrijske politike do 2030.” (SL C 62, 15.2.2019, str. 16.), „Europski program za ekonomiju suradnje” (SL C 75, 10.3.2017., str. 33.)

⁽⁶⁾ Izvješće organizacija Circle Economy i Ecofys: Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway (Kružno gospodarstvo: ključna poluga u ispravljaju odstupanja emisija za ostvarivanje scenarija od 1,5 °C).

⁽⁷⁾ Mišljenje EGSO-a „Doprinosi civilnog društva razvoju sveobuhvatne prehrambene politike u EU-u” (SL C 129, 11.4.2018., str. 18.).

⁽⁸⁾ Izjava za tisak potpredsjednika Maroša Šefčovića, travanj 2019., zajednička konferencija za medije s Peterom Altmaierom i Brunom Le Maireom, 2. svibnja 2019.

3.1.1.2. EGSO naglašava važnost prirodnih ponora ugljika poput šuma i mnogih poljoprivrednih praksi koje vežu ugljik, npr. travnjaci, pašnjaci, tresetišta itd. Održivo gospodarenje šumama, u kombinaciji s uporabom drvnih proizvoda za skladištenje ugljika i zamjenom fosilnih materijala i energije, omogućuje dugoročno ublažavanje klimatskih promjena i povećanje kapaciteta prilagodbe šuma na klimatske promjene. Ključno je iskoristivati kapacitete poljoprivrednog zemljišta za vezivanje ugljika. Održivo gospodarenje šumama i korištenje potencijala poljoprivrednog zemljišta za sekvencijalno vezivanje ugljika dio su rješenja.

3.2. Okviri uvjeti – pregled

3.2.1. EGSO se slaže da je za uspjeh predviđene preobrazbe nužno osigurati pristup odgovarajućem financiranju. Od ključne je važnosti privući dovoljno javnih i privatnih ulaganja. Stoga EGSO ponovo poziva na to da se 40 % sredstava Europskog fonda za strateška ulaganja i 40 % proračuna Europske unije ulaže u borbu protiv klimatskih promjena i u klimatsku otpornost svih nacionalnih proračuna i proračuna EU-a ⁽⁹⁾(¹⁰). Ukazuje na usku povezanost između, s jedne strane, financiranja istraživanja i inovacija i, s druge, stavljanja na tržište inovativnih rješenja, kako je izloženo u točkama 3.3.5 i 3.3.6.

3.2.2. EGSO stoga pozdravlja akcijski plan Komisije o financiranju održivog rasta i zakonodavne prijedloge koji iz njega proizlaze te ponavlja da je važno ne samo zeleno financiranje prikazati u pozitivnom svjetlu, već i u svim vrstama označivanja ili određivanja referentnih vrijednosti u obzir uzimati sektorske i lokalne posebnosti, kao i veličinu predmetnih poduzeća. ⁽¹¹⁾

3.2.3. EGSO podsjeća na svoje konkretne prijedloge za preusmjeravanje financiranja prema održivim ulaganjima s pomoću „zelenog dodjeljivanja sredstava”, ⁽¹²⁾ pri čemu kao izvor financiranja treba primijeniti kvantitativno ublažavanje Europske središnje banke.

3.2.4. EGSO skreće pozornost na potrebu za osiguravanjem skupa alata za olakšavanje pristupa financiranju za male aktere kako bi se pristup financiranju klimatskih mjera omogućio akterima na svim razinama. ⁽¹³⁾

3.2.5. Naposljetku, EGSO naglašava da se tehnologije relevantne za klimatsku i energetska preobrazbu neprestano i dinamički mijenjaju i da je stoga redovita evaluacija načina i sredstava od ključne važnosti.

3.3. Istraživanje i inovacije

3.3.1. EGSO ističe da prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo neće biti bez dalekosežnog istraživanja i inovacija, uključujući socijalne inovacije. Za taj prijelaz potrebne su razne inovacije, među ostalim u području novih načina ponašanja, poslovnih modela, društvenih normi, procesa, tehnika, marketinga i tehnologija.

3.3.2. EGSO napominje da udio Europe u svjetskom stanovništvu iznosi oko 7 %, u svjetskim emisijama stakleničkih plinova 20 %, svjetskom BDP-u 20 %, a u svjetskim visokokvalitetnim znanstvenim publikacijama 30 %. Budući da je prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo poduhvat koji se u borbi protiv klimatskih promjena mora odvijati na svjetskoj razini, EGSO vjeruje da će EU postići najveći učinak ako dokaže ostatku svijeta da se on može postići i da je pozitivan za društvo.

3.3.3. EGSO smatra da Europa stvara izvrsnu znanost, ali da ima poteškoća pri njezinoj pretvorbi u vrijedne inovacije. EU i države članice trebale bi na bolji način podržavati istraživanje i inovacije u cijelom njihovom lancu vrijednosti, od osnovnih istraživanja do komercijalne primjene, i služiti se društvenim i humanističkim znanostima radi stjecanja boljih saznanja o tome što krajnje korisnike, među ostalim MSP-ove i građane, navodi na odabir određenog energetskeg rješenja.

3.3.4. EGSO smatra da se EU-u pruža povijesna prilika da svojim poduzećima, inovatorima, radnicima i ulagačima pomogne da zauzmu globalni vodeći položaj na tržištima čiste energije koja su u usponu. EU bi trebao biti ambiciozniji u svim područjima povezanima s čistom energijom, od energetske učinkovitosti do e-mobilnosti, kako bi europskim poduzećima osigurao pouzdano domaće tržište pogodno za sigurno uvođenje inovacija, kao i integriranu industrijsku strategiju usmjerenu na izvoz čistih energetskeg rješenja u ostatak svijeta.

⁽⁹⁾ Mišljenje EGSO-a „Europski pakt za financiranje klimatskih mjera” (SL C 62, 15.2.2019., str. 8.).

⁽¹⁰⁾ Mišljenje EGSO-a „Olakšavanje pristupa nedržavnih aktera financiranju klimatskih mjera” (SL C 110, 22.3.2019., str. 14.).

⁽¹¹⁾ Mišljenje EGSO-a „Akcijski plan o financiranju održivog rasta” (SL C 62, 15.2.2019., str. 73.) i „Održivo financiranje: taksonomija i referentne vrijednosti” (SL C 62, 15.2.2019., str. 103.).

⁽¹²⁾ Mišljenje EGSO-a „Europski pakt za financiranje klimatskih mjera”, SL C 62, 15.2.2019., str. 8.).

⁽¹³⁾ Vidjeti bilješku 10.

3.3.5. EGSO stoga od Europske komisije, Europskog parlamenta i Europskog vijeća traži da u predstojećem višegodišnjem financijskom okviru osiguraju odgovarajuću potporu istraživanju i inovacijama u području energije i klime, a po mogućnosti i njihovom uvođenju na tržište. Zbog toga podupire poziv Europskog parlamenta na povećanje proračuna Obzora Europa na 120 milijardi EUR za programsko razdoblje 2021.–2027. Nadalje poziva na to da se omogući stvaranje sinergija između EU-ovih instrumenata za financiranje, među ostalim programa Obzor Europa, Instrumenta za povezivanje Europe, Fonda za inovacije, strukturnih fondova, ITER-a, programa Euratoma za istraživanje i osposobljavanje, Erasmus-a te instrumenata kojima upravljaju Europska investicijska banka i Europski investicijski fond.

3.3.6. EGSO pozdravlja predloženu uspostavu „misija istraživanja i inovacija” koje bi omogućile bolje usmjeravanje istraživanja i inovacija na projekte povezane s društvenim izazovima, uključujući prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo. U tom pogledu EGSO traži od Europske komisije i Vijeća da uspostave posebnu misiju čiji bi cilj bio da 100 gradova EU-a postane klimatski neutralno do 2030. To će svim Europljanima pokazati da prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo može postati stvarnost, ali i poboljšati njihovu kvalitetu života. To će biti i prilika za konkretnu suradnju s gradovima iz cijelog svijeta, počevši od gradova iz Istočnog partnerstva i zemalja Unije za Mediteran, kojima europska iskustva mogu poslužiti kao nadahnuće.

3.3.7. EGSO pozdravlja prijedlog za osnivanje „Europskog vijeća za inovacije”. S obzirom na iskustva s postojećim alatima, među ostalim s Europskim institutom za inovacije i tehnologiju, EGSO bi želio da Europsko vijeće za inovacije postane ključni alat EU-a kojim bi se za inovacije koje su ključne za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo osigurao dugoročan kapital otporan na rizike. To bi vijeće moglo nacionalnim novoosnovanim poduzećima pomoći da postanu europski predvodnici, odnosno spriječiti njihovu prodaju konkurentima iz SAD-a i Azije.

3.3.8. EGSO u tom kontekstu primjećuje ključnu ulogu lokalnih i regionalnih zajednica koje se suočavaju s klimatskim promjenama i povećavaju prilagodljivost i otpornost na načine koji izravno utječu na lokalne izglede za široku preobrazbu. Mnoge zajednice već same poduzimaju inicijative i značajan su dio potrebnih rješenja. EGSO ističe ulogu otoka i najudaljenijih regija EU-a kao mogućih inovatora u području klimatski neutralnih politika namijenjenih Europskoj uniji i ostatku svijeta.

3.4. *Zajedničko sastavljanje socijalnog pakta za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo*

3.4.1. EGSO vjeruje da bi se sve europske, nacionalne i podnacionalne institucije trebale pružiti potporu prijelazu na klimatski neutralno gospodarstvo. Zbog opravdanih razloga za zabrinutost na koje su ukazali rudari iz mnogih država EU-a i nedavni socijalni pokreti u Francuskoj još je očitija potreba da se pokaže kako bi prijelaz na okolišno održivije društvo trebao istodobno biti i prijelaz na demokratskije i socijalno pravednije društvo.

3.4.2. EGSO smatra da je Europi – želi li osigurati da u tranziciji nitko ne bude zapostavljen – potreban socijalni pakt za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo o kojem bi se usuglasili EU, države članice, regije, gradovi, socijalni partneri i organizirano civilno društvo.

3.4.3. EGSO smatra da Europska unija mora osigurati odgovarajuću financijsku potporu radnicima kojima zbog prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo prijete gubitak radnog mjesta. U tu svrhu EGSO poziva Europsku komisiju, Parlament i Vijeće da osiguraju da Europski socijalni fond i Europski fond za prilagodbu globalizaciji budu ustrojeni i financirani na način prikladan za suočavanje s izazovima prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo. Time bi Europa pokazala da namjerava osigurati da nitko ne bude zapostavljen.

3.4.4. EGSO smatra da se vještine radnika u klimatski neutralnom gospodarstvu mogu znatno razlikovati od vještina mnogih današnjih radnika. Programe obrazovanja i osposobljavanja treba prilagoditi kako bi se osiguralo da sadašnji i budući radnici i službe za osposobljavanje u svoje programe osposobljavanja uključe i prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo. To će omogućiti bržu prilagodbu europske radne snage i Europljanima pomoći da razviju nove talente.

3.4.5. EGSO smatra da je prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo prilika da se radna mjesta ponude mladim Europljanima, uključujući onima koji su nezaposleni. EGSO stoga od Europske komisije traži da na temelju pilot-projekta „Erasmus Pro” razvije „Zeleni program Erasmus Pro”, kao i druge projekte koji mogu privući više mladih ljudi u rastuće sektore klimatski neutralnog gospodarstva (npr. održiva poljoprivreda, kružno gospodarstvo, gospodarenje otpadom, energetska učinkovitost, proizvodnja obnovljive energije) poboljšavajući sliku o takvim radnim mjestima te s njima povezanim radnim uvjetima.

3.4.6. EGSO prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo smatra prilikom za iskorjenjivanje energetske siromaštva u Europi i poboljšanje kvalitete života, otvaranje novih radnih mjesta i socijalnu uključenost. Europska unija trebala bi svim Europljanima osigurati jednak pristup osnovnim energetske uslugama. Zaključci Europskog opservatorija za energetske siromaštvo upućuju na to da je u suradnji s dionicima, primjerice organizacijama potrošača, potrebno izraditi europski akcijski plan za iskorjenjivanje energetske siromaštva kako bi se zajamčila sve veća usmjerenost javnih mjera na glavne uzroke energetske siromaštva. EGSO naglašava da s palijativnih treba preći na preventivne mjere poput obnove kojom se stare zgrade pretvaraju u zgrade nulte neto energije. Socijalne tarife i čekovi za energetske troškove mogu biti tek privremena olakšica i treba ih postupno zamijeniti mehanizmima kao što su subvencije za kupnju električnih automobila i pretvaranje zgrada u zgrade nulte neto energije.

3.4.7. EGSO poziva države članice da u većoj mjeri priznaju i podrže osjećaj odgovornosti među građanima i zajednicama za sve lokalne inicijative potrebne za ostvarenje klimatski neutralnog gospodarstva, među ostalim inicijative usmjerene na promjenu ponašanja i lokalnu proizvodnju obnovljive energije. Mehanizmi potpore i reforme energetske tržišta trebali bi omogućiti lokalnim zajednicama da aktivno sudjeluju u proizvodnji energije i imaju pravedan pristup energetske tržištu. Državama članicama čije institucije za to nemaju mogućnosti treba aktivnije pomagati.

3.4.8. EGSO pozdravlja želju Europske komisije da se do 2030. prepolovi broj slučajeva prerane smrti prouzročene onečišćenjem zraka (u Europi je 2015. godine bilo zabilježeno 400000 slučajeva prerane smrti) i smatra da bi EU i sve njegove države članice trebale borbu protiv onečišćenja zraka proglasiti visokim političkim prioritetom. Potrebno je pojačati regulatorne mjere usmjerene na smanjenje onečišćujućih tvari u zraku koje emitiraju vozila i elektrane. Europska komisija trebala bi u većoj mjeri uključiti organizacije civilnog društva, a posebno udruge za zaštitu djece i starijih osoba jer su te skupine europskog stanovništva u najvećoj opasnosti od obolijevanja i umiranja od onečišćenja zraka.

3.4.9. EGSO čvrsto vjeruje da je socijalni pakt jedan od ključnih načina na koji se može osigurati pozitivni angažman građana u poduzimanju konkretnih mjera za prijelaz na klimatski neutralno gospodarstvo.

3.5. *Demokracija i upravljanje*

3.5.1. EGSO se slaže da je uloga građana i lokalnih i regionalnih vlasti važna, kao i predviđeno sudjelovanje građana u dijalozima s građanima. S obzirom na masovnu mobilizaciju mladih, EGSO poziva Europsku komisiju i države članice da pokrenu dijalog i s mladim građanima.

3.5.2. EGSO pozdravlja stav Komisije da, kada je riječ o čistoj mobilnosti, „tu evoluciju moraju pratiti promjene u ponašanju građana i poduzeća“. EGSO vjeruje da se ta izjava odnosi na sve sektore obuhvaćene prijelazom na klimatski neutralno gospodarstvo, uključujući energetske, stambeni, poljoprivredni i prehrambeni sektor. EGSO naglašava da predviđene dalekosežne promjene, uključujući promjene ponašanja i načina života, moraju biti prihvatljive osobama na koje se odnose.

3.5.3. EGSO smatra da postojeći postupci nisu još dovoljno svrsishodni da bi ih građani prihvatili, što je nužno. EGSO naglašava da bi Europska komisija trebala nastojati da energetske tranzicije učini „društveno prihvatljivom“ i da joj osigura demokratsku i društvenu potporu.

3.5.4. Na temelju Uredbe o upravljanju energetske unijom, EGSO predlaže uspostavu stalnog dijaloga s građanima koji bi postao obavezni dio pripreme svih velikih političkih odluka i izrade zakonodavstva koje se odnosi na klimatske promjene. Transparentnost i odgovornost trebali bi biti važni elementi takvog dijaloga, koji bi pak trebao biti blizak građanima. Stoga, iako je dijalog putem interneta potreban, mora ga se dopuniti sastancima i izravnim kontaktom sa širom javnosti. Treba mu osigurati odgovarajuća financijska sredstva i osoblje, a jednog od potpredsjednika Europske komisije imenovati njegovim predstavnikom.

3.5.5. EGSO smatra da EU i države članice trebaju dodatno demokratizirati oblikovanje energetske politike, što mogu postići upotrebom alata poput deliberativnog anketiranja te jamčenjem sustavnog angažmana organiziranog civilnog društva i osiguravanjem odgovarajućih resursa kako bi ono moglo sudjelovati u izradi i provedbi nacionalnih energetske i klimatske planova.

3.5.6. EGSO napominje ključnu ulogu regija i lokalnih vlasti u provedbi klimatske i energetske politike i promicanju ponašanja potrebnog za njihovu djelotvornu provedbu. Također ukazuje na inicijative koje poduzima Sporazum gradonačelnika i poziva Komisiju da tu inicijativu, kao i druge slične njoj, uvaži i uspostavi trajni savjetodavni mehanizam po uzoru na dijalog Talanoa⁽¹⁴⁾. To uključuje i europski dijalog o klimatskim mjerama ne-državnih aktera na koji poziva EGSO.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>.

3.5.7. EGSO ponavlja poziv za uspostavu „Europske službe za informiranje o energetici” u okviru Europske agencije za okoliš, koja bi mogla osigurati otvoren pristup kvalitetnim podacima, razviti jedinstvenu ulaznu točku za sve skupove podataka potrebne za procjenu napretka energetske unije, s dionicima razvijati pretpostavke za različite scenarije, osigurati modele otvorenog koda koji će omogućiti ispitivanje različitih pretpostavki i provjeravati usklađenost različitih projekcija. Svi donositelji odluka, poduzeća i šira javnost trebali bi imati slobodan pristup radu te službe.

3.5.8. EGSO poziva Europski parlament da uspostavi neovisni Odbor EU-a za klimatske promjene čiji bi zadatak bio iznositi znanstveno utemeljene procjene i političke preporuke. EGSO poziva države članice u kojima slični odbori još ne postoje da ih uspostave na nacionalnoj razini i da osiguraju da dotični odbori izvješćuju nacionalne parlamente i nacionalne gospodarske i socijalne odbore, vodeći računa o nacionalnim posebnostima.

Bruxelles, 20. lipnja 2019.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER
